

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Lzhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 14.

V Ljubljani, 15. julija 1887. l.

XXVII. leto.

O dekliškem pouku.

Kadar govorimo v vzgojnem vplivu posameznih predmetov v obče, imamo navadno le dečke na umu. A z ozirom na žensko vzgojo je treba v ljudski šoli marsikak predmet drugače obravnavati, nego se to godi pri deški vzgoji. Ženska se po svojih prirodnih svojstvih po nekoliko razlikuje od moških, vendar se pa sploh ne dá tajiti, da ne bi potrebovala istega skrbno izbranega pouka in iste brižne vzgoje, kakršna prija moškemu spolu. V zadnjem pogledu je ravno ženska vzgoja najtežji predmet, kateri se posreči šele po natančnem izsledovanji ženske prirode. O tem se je že mnogo pisalo, vendar so si mnenja gledé višje ali nižje ženske izobrazbe še dandanes nasprotna. Pri nas so se postavili ženskemu pouku jednaki smotri, kakor moškemu, in tega se nam je v obče držati. A modri učitelj bode tudi tukaj uvaževal ženske posebnosti in ženske potrebe ter tako svoj pouk temu primerno uravnal.

Z žensko vzgojo se danes nečem pečati, kajti ta je tako obširna, kakor so različne posebnosti ženskega bitja. A drugače je s poukom. Ta more biti več ali manj omejen, splošen ali bolj na pojedinosti mereč. Pravo sredino zadeti je precj težavno, to pa zaradi tega, ker so pri ženskah potrebe mnogo različnejše, nego pri moških. Ozirati se je treba torej na nekak določen in praktičen namen, vsled tega se je treba že pri pojedinih predmetih ozirati na te posebnosti. Tako se doseže, da ostane ves pouk v gotovih mejah in da ne pride glavni ženski namen v nevarnost. To bi se zgodilo, ko bi se učile deklice premnogotere tvarine, ko bi se njihov duh napolnoval s stvarmi, katerih ne doumejo ali katere jim ne koristijo. Pri takem pouku se ne morejo deklice pri najboljši svoji in učiteljevi volji v nobenem predmetu tako izuriti, da bi jim donasal tak pouk v poznejšem življenji dokaj sadú. Zato veljá, da je treba užé pri izbiranji tvarine ozirati se na ono, kar je primerno ženski, temu primerna bodi tudi poučna metoda, katera ima skrbeti v prvi vrsti za ono, kar je zanimljivo in koristno.

Pred vsem pa je skrbeti, da se razum prav razbistri in razvije, vsled česar se naué deklice razločno, prav in dosledno misliti. Le zdrav razum in praktična pamet jih obvarujeta nepremišljenega ravnanja, katero se često nahaja pri tem spolu. Razvitek intelektualnosti stori, da se umanjša domišljijina delavnost, h kateri so deklice bolj nagnene od dečkov. Spomin sam na sebi podaje človeku mnogo ugodnosti, kajti na ta način si olajšamo trudapolno učenje; a razsodnost je več vredna, ker pomaga stvari prav ceniti, in za vsakdanjost uporabljati. Zató naj ima pri dekliški vzgoji prava razsodnost prednost pred spominom. Ravno tako je treba paziti, da se ne zatró prirodne želje po vedi in po učenji, ker tedaj bi jim zaprli že naprej pot do onega bogastva, katero po-

maga človeku vedriti duha in blažiti srce. To željo treba šele vzbuditi, a napériti na koristne vednosti in spretnosti.

Kakor si bodi pa se postavi dekliški vedi določen krog, vendar bodi ves pouk temeljit in natančen. Na takov način se zaprečijo ženske slabosti, kot površnost, puhla in prazna glava. Deklice so rade raztresene, rade se igrajo, hitro jih vname in gane kaka reč; določen, natančen, varen in reden pouk pa jih navaja na to, da osredotočijo svoje misli na določen predmet, pri katerem vztrajajo. Ta vztrajnost jim bode v poznejšem življenji na veliko korist, zlasti pri raznih opravilih kot gospodinje, matere. Primeren razvoj razuma, razsodnosti in pameti pa jih obvaruje tudi mnogih zmot, prazne vere, sanjarstva. Vsaj vemo, da je deklica užé od prirode za razne občute vzprejemljiva, neposrednjim občutom podvržena; od nje ni zahtevati onega pojmovanja, ki se povzdiguje nad vsakdanjost; ona je ustvarjena bolj za dom, kjer je treba sicer neke svežesti, odločnosti, ki pa vendar ne sme zapustiti svojega notranjega svojstva. Ako nam je dolžnost, da navajamo dečke k samostalnosti, tedaj ugaja deklicam bolj neka voljna pokorščina, zvestoba v malem, nekaj, kar bi se reklo — ženskega.

Pri vzgoji otrok imamo pred očmi pred vsem versko vzgojo in sploh obrazovanje srca. To dvoje je res najimunitnejše, a ne more se doseči izključno in tudi ne v veliki meri z neposrednjim poukom, ki meri na tako vzgojo. To je lažje doseči po indirektnem potu, n. pr. s privajenjem otroka v določna opravila. Žena izmej ljudstva pa, ki mora skrbeti za rokodelsko ali delavsko družino, imeti mora še posebne ročnosti, spretnosti, izkušnje, znanosti in posebna značajna svojstva. Vsega tega jej ljudska šola ne more sama podati, a k prisvojitvi teh lastnosti more mnogo pripomoči.

Po učnem načrtu so le ročna dela, katera razlikujejo dekliški pouk od deškega. Vendar je zelo važno, da se v ljudski šoli gleda zlasti na to, kako bi se vzgojile vrle gospodinje. Kot predmet se po novi državno-šolski postavi gospodinjstvo sicer nič več ne poučuje, ali pri družih predmetih se more v tem oziru mnogo storiti. Učitelju je torej izvoliti najvrednejše predmete iz prirode, iz življenja, in najprej take, ki imajo veljavo za gospodinj, mater. Poučil jih bode natančno o materinem jeziku, podal jim bode navod, kako brati koristne in poučne knjige. Zemljepisje, zgodovina bodi polna dejanj, velikih značajev mož, vzgledov dobrih hčera, gospodinj, poslov. Prirodoznanstvo podaje tisoč veselja; deklicam se je seznaniti z zdravjeslovjem, skrbeti jim bode za svoje in svojcev zdravje. Okoristiti se imajo z novimi iznajdbami za kuhinjo, za dom, uporabljati bodo imele razne prirodnine. Okus se jim je posebno vaditi pri risanju, spisji itd. Mnogo časa, ki se porabi za astronomijo, za kemijo, fiziko, retoriko itd. more se prikrajšati, ako se pouk omeji na najpotrebnejše in najkoristnejše. Zato naj se vadijo bolj v praktičnih ročnostih, ki so potrebne za domače življenje, za lepomisje, pravopisje, spisje, računanje na pamet itd. Vsled tega bodo mogla tudi taka dela izvrševati, ki zahtevajo jasnega razuma, zdravega sôda, ob jednem pa npravstvenega značaja in globočje izobrazbe srca. Lehko se uvidi, da je mnogo rodbin mej národom zato tako nesrečnih in da mnogo môž zato obiskuje gostilne, ker so njih žene popolnem nezrele, nevedne in svojim težavnim nalogam komaj v jednem oziru ustrezajo. Le poglejmo računstvo! Koliko praktičnega se dá iz njega povzéti! Življenje sili, da poznajo deklice tudi knjige — računovodske ali vsaj gospodinjске, njih uredbo, vodstvo, sklepanje itd. Pozneje jim bode skrbeti, da nakupavajo obleke, živeža, pohišja, raznih reči za otroško vzgojo, perila in drugih ugodnosti. Zato jim bode poznati razne obrti, blago in njega izdelovanje. Treba jim bode tù pa tam pomagati očetu, možu pri pisanji, spisji itd. Vsemu temu se imajo po nekoliko privaditi užé v šoli, ker pozneje bi bilo prepozno. Same obširne slovniske vaje, občna politična zgodovina, zemljepisje polno tujih imen jim bode malo kori-

stilo. Kako neki hočemo pedagogično opravičiti, ako se mučijo bodoče dekleta in slovenske kmetice ali tudi tržanke in meščanke z rimskimi ustavnimi ali s semitskimi boji ali z vsemi gonovji Južne Amerike, z otoki Avstralije, z nedostopnimi deželami Afrike itd.

V prvi vrsti gre torej poskrbeti, da se deklice splošno izobražijo, potem pa, da postane ta izobraženost nekakega stanovskega pomena. *Fr. Gabršek.*

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

VII. Pietizem.

Pietizem znači oni tok v protestantski cerkvi, ki se je držal načela, da se ima religija in krščanstvo bolje razodevati s čustvovanjem in delovanjem (s srcem in voljo), nego z znanjem (umom). Pri protestantih je namreč po smrti začetnikov nove vere zavladovala mrtva vera v prazne besede verskih naukov ali tako znana ortodoksija. Brezplodni in prazni prepiri o raznih teologijskih vprašanjih vzbudili so mržnjo in nezaupnost, i tako je zginila prava krščanska ljubezen in potrpežljivost. Proti temu je deloval pietizem, kateremu je bil začetnik Filip Spener (l. 1635—1705.), predstojnik in konzistorijski svetnik v Berlinu. Da bi svoja načela praktično izpeljal, uvedel je „katehetski pouk“. Vsako nedeljo popoldne je namreč zbranim otrokom in ljudstvu razlagal po eno poglavje iz katekizma. Pri tem je največ na to gledal, da je vplival na srce mladine. Z delovanjem takratne šole ni bil zadovoljen, ker prihajajo iz nje mladenči, katerih „možgani so polni teologijske filozofije, ali srce jim je prazno in brez vsake nebeške milosti“.

Da bi v šolo prenesel pietistiške nazore, o tem se je trudil Avgust Herman Franke (l. 1663—1727.), profesor na vseučilišču v Halli in župnik v Hallskem predmestju Glauhi. On je z izvanredno marljivostjo gojil cerkveno katehizacijo. Z dobrovoljnimi prinosi osnoval je najprvo v svojem lastnem stanu šolo za siromašno deca, a kasneje na prošnjo meščanov tudi mestno šolo v posebni sobi, katero je najel v bližini župnega stanovanja. V eni in drugi šoli učili so se otroci religije, čitanja, pisanja, računstva, pozneje tudi stvarnih predmetov.

Na dalje je utemeljil pedagogij za plemenite gojence, v katerem so se učili tako rekoč samo stvarni predmeti, češ da je to zelo potrebno za plemenite otroke, ki bodo enkrat ali gospodarili ali pa postali vojniki, uradniki itd. Zavaljo tega je bil pri pedagogiju botaniški vrt, prirodoslovni kabinet, kemijski laboratorij, anatomijski kabinet, mlin za brušenje stekla in dr. Iz darov, ki so mu došli od mnogih človekoljubov, kupil je hišo za sirotišče. Osnoval je potem semenišče za učitelje, penzionat za deklice, latinsko šolo itd. Naposled je za vse te zavode iz milodarov sezidal ogromno poslopje z mnogimi dvorišči, ki so prave ulice z visokimi hišami na obe strani. Ko je Franke umrl, je bilo na njegovih zavodih čez 2000 učencev in 200 učiteljev. Franke ni dosta pisal o vzgoji. Svoje pedagogijske nazore razvil je največ v navodih za učitelje.

Svrha vzgoje mu je bila pobožnost. Deca naj se privedejo do „živega spoznanja Boga in Kristusa ter k pravemu krščanstvu“. V tem more mnogo storiti šola z vzgledom, molitvami, religijskimi vajami, disciplino in s poukom. Na molitve in pobožne vaje se je zelo pazilo, po mnenju nekaterih pedagogov se je celo pretiravalo. Dnevno delo se je začinjalo z jutranjo pobožnostjo. Šolski nauk se je začel in končal z molitvijo. Razen tega se je v določenih urah molilo v cerkvi, in poleg tega so šli ob nedeljah dvakrat k